

TER.P.005 TERVEYSNEUVONNAN PERUSTEET

Syksy 2008

Marita Poskiparta Prof.

Jyväskylän yliopisto

Terveystieteiden laitos

PL 35(L)

40014 Jyväskylän yliopisto

email.marita.poskiparta@sport.jyu.fi

Mikä jää mieleen???

- Mikä on mieleenpainuvuin miellyttävä terveysneuvonta elinaikanani?
- Mikä on mieleenpainuvuin epämiellyttävä terveysneuvonta elinaikanani?
- Miksi???

Terveyskasvatus

- Se on vastavuoroinen, tutkimusmatkaa muistuttava prosessi, jonka tavoitteena on, että molemmat osapuolet oppivat kokemuksistaan.
- Se perustuu näkemyksiin terveydestä sekä ihmisen tavasta käyttää tietoaan ja ymmärrystään terveyden hyväksi.

Terveysneuvonta

- Neuvonta voi kohdistua ihmisen terveydentilan edistämiseen ja ylläpitämiseen tai suoranaisesti sairauksien ehkäisyyn tai hoitoon.
- Neuvontaan sisältyy yksilöllisen ohjaus- ja ongelmanratkaisuprosessin lisäksi mm. vuorovaikutus ja psykososiaalisen tuen välittyminen.

Kaksi eri asiaa!!!

Tieto ja tietoisuus

Ymmärrys

ja

käytännöntaidot

TERVEYDEN EDISTÄMISEN PÄÄMÄÄRÄT JA MENETELMÄT

- **Terveystietouden lisääminen**
  - esitelmät, ryhmätyöt, kampanjat, joukkoviestintä
- **Tiedottaminen**
  - yksilöneuvonta, näyttelyt kirjallinen informaatio, joukkoviestintä
- **Itsetuntemuksen, itseluottamuksen ja päätöksenteon parantaminen**
  - yksilöneuvonta, ryhmätyöt, päätöksentekoharjoittelut, case-harjoittelu
- **Yksilöiden elintapojen muuttaminen**
  - yksilöneuvonta, ryhmätyöt, kirjallinen informaatio
- **Fyysisen tai yhteiskunnallisen toimintaympäristön muuttaminen**
  - lainsäädäntö, yhteistyö, lobbaus, organisaatiomuutokset

TERVEYSKASVATUSOHJELMAN VAIKUTTAVUUDEN TASOJA

---

1. Terveysongelman määrittäminen.
2. Niiden määrä, joita terveysongelma koskettaa.
3. Niiden määrä, jotka pyritään tavoittamaan.
4. Niiden määrä, jotka osallistuvat, reagoivat ohjelmaan.
5. Niiden määrä, jotka oppivat uusia tietoja ja taitoja.
6. Niiden määrä, jotka muuttavat arvoja ja asenteitaan.
7. Niiden määrä, joilla resursseja ja tukea.
8. Niiden määrä, jotka omaksuvat uusia tottumuksia.
9. Niiden määrä, joiden terveyskäyttäytyminen on yhteydessä parantuneeseen terveyden tilaan.
10. Perhe- ja yhteisötason ongelmien väheneminen.
11. Sairastavuuden ja kuolleisuuden väheneminen.

McGuire informaation prosessimalli/ suostutteluteoria

- Altistuminen
- Havaitseminen
- Kiinnostuminen/Motivoituminen
- Taitojen oppiminen
- Asenteen omaksuminen
- Muistaminen
- Mieleen palauttaminen
- Käyttäytymisen muutos
- Vahvistaminen
- Omaksutun terveyskäyttämisen ylläpito

Käyttäytymisen muutosprosessimalli ja siihen liittyneet viestintä- ja yhteisötekijät McGuiren mallia mukaellen(1966, 1985, 2003)

VIESTINTÄTEKIJÄT	KÄYTTÄYTYMISEN MUUTOSPROSESSI	YHTEISÖTEKIJÄT
Altistaminen, kanavien ominaisuudet	Havaitseminen	Kohdeyleisön valitseminen
Informaation asianmukaisuus ja atraktiivisuus, lähettäjän ominaisuudet	Motivoituminen	Mielipiteen muokkaajien läsnäolo
Sanoman selkeys, havainnollisuus, lähettäjän uskottavuus	Ymmärtäminen Tiedon oppiminen Asenteiden omaksuminen	Nopeiden omaksujien mukaan saaminen, henkilökohtaiset kontaktit
Taitojen opettaminen demonstraatioiden avulla, ohjeet käytäntöä varten	Taitojen oppiminen	Mahdollisuus keskusteluun ja palautteen saamiseen
Toimintamallit, sosiaaliset mallit, positiivinen kannustaminen	Käyttäytymisen muutos	Yhteisötapahtumat, paikallinen toiminta, teemapäivät ym. Sosiaalinen tuki, käytännön apu
	Omaksutun terveystyökalujen käyttämisen ylläpito	Ympäristötekijät, ympäristön tuki, sosiaalinen tuki, yhteisöorganisointi

ASIAKASLÄHTÖINEN TERVEYSNEUVONTA TERVEYDENHUOLLOSSA

Mitä on asiakaslähtöinen terveysneuvonta?

Miten tavoite asetetaan?

Miten tuen asiakasta terveyskäyttäytymisen muutoksissa?

**Miten rakennan voimavarakeskeisen neuvonnan
kysymyksin ja neuvoin?**

Miten kehitän omia vuorovaikutustaitojani?

TRADITIONAALINEN NEUVONTA

1. Diabetes on fyysinen sairaus

2. Asiantuntijat hoitavat sairautta

3. Asiantuntijat määrittää oppimisen tarpeen

4. Asiantuntija on hoidon antaja ja vastuussa siitä

5. Hoidon tavoitteena hoitomyöntyvyys

6. Ulkoiset motiivit käyttäytymismuutoksiin

7. Potilas on voimaton ja passiivinen

VOIMAVARASUUNTAUTUNUT NEUVONTA

1. Diabetes on biologis-/psyko-/fyysinen ja sosiaalinen sairaus

2. Asiantuntijat ja potilaat hoitavat sairautta

3. Potilaat määrittävät oppimisen tarpeet

4. Potilas on ongelmien ratkaisija ja hoidon toteuttaja

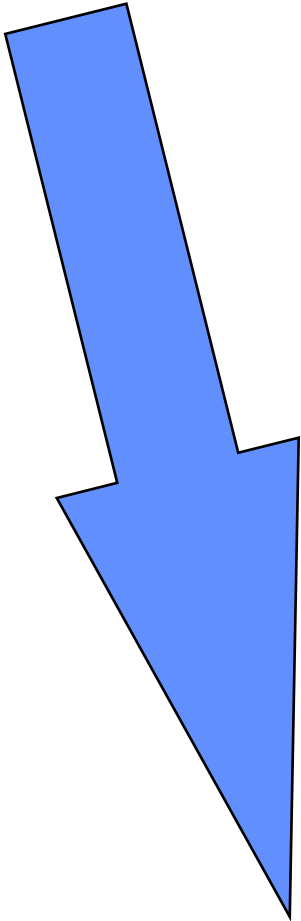
5. Potilas on aktiivinen itse tekemään päätöksiä

6. Sisäiset motiivit käyttäytymismuutoksiin

7. Potilas on aktiivinen

TERVEYDENLUKUTAITO

**Henkilökohtainen valmius,
Perus, funktionaalinen ja kriittinen
terveydenlukutaito**

TERVEYSKOMPETENSSI

**Tiedot, taidot ja voimaantunut toiminta
oman terveyden hyväksi elämänkulun
eri vaiheissa**

TERVEYSOHJAUS -OPETUS

**Yksilön ja ympäristön yhteistoiminta, oikein ajoitettu,
sisällöllisesti ja menetelmällisesti laadukas tuki
yksilön kehitykselle**

TERVEYDEN LUKUTAIDON TASOT JA TERVEYDENEDISTÄMISTOIMINTA

Terveyden lukutaidon taso ja tiedonkäsitys	Terveydenedistämistoiminnan kuvaus	Terveydenedistämistoiminnan tavoite
Perusterveyden lukutaito Välineellinen tiedonkäsitys	Perinteinen terveystieteiden kasvatusta perustuu faktatiedon jakamiseen terveysriskeistä. Toiminta on asiantuntija- ja sektorikeskeistä.	Yksilön ja väestön terveyskäyttäytymisen muutos, toimintamyönteisyys ja yhteistyökyky.
Toiminnallinen terveyden lukutaito Käytännöllinen tiedonkäsitys	Edellisen lisäksi terveysohjauksessa korostetaan yksilöllisiä taitoja (sosiaalisen paineen vastustamisen taidot) huomioiden tukea antavan ympäristön merkityksen (esim. terveysvalintojen mahdollistavat tekijät)	Yksilön terveyskompetenssin eli terveysosaamisen, toimintakyvyn, motivaation ja itsenäisyyden lisääminen tiedon, taidon ja itsetuottamuksen lisääntymisen kautta. Erilaisissa elämäntilanteissa toimiva terv.lukutaito.
Kriittisen terveyden lukutaito Vapauttava tiedonkäsitys	Terveyden edistämisen näkökulma huomioi yksilön taitojen ohella terveys- ja sosiaalipoliittisen toiminnan, sos. ja tal. tekijä, ympäristö, terveyspalvelut, yksilö osallistuu	Yksilön terv.kompetenssin ja toimintakyvyn lisääminen, yksilön ja yhteisön voimaantumisen, kriittisen tietoisuuden ja ongelmaratkaisutaidot yhteisön terv.edistäminen

NEUVONNAN HARHAT

- Asiakas tietää, että hänen pitäisi muuttaa elintapojaan.
- Asiakas haluaa muuttaa elintapojaan.
- Terveys motivoi asiakasta muuttamaan elintapojaan.
- Jos hän ei muuta elintapojaan, neuvonta on epäonnistunut.
- Asiakas on motivoitunut tai sitten ei.
- Nyt on oikea aika muuttaa elintapoja.
- Jämäkkä lähestymistapa on paras.
- Olen asiantuntija, hänen tulee noudattaa ohjeitani.
- Neuvotteleva lähestymistapa on paras.

Taulukko 1. Yhteenvetoa tutkimusaineiston neuvontakäynneistä, liikunta.

Neuvontakäynneistä	Potilaiden käynnit hoitajilla	Potilaiden käynnit lääkäreillä
Terveysneuvontakäyntejä yhteensä	97	32
Liikuntaneuvontaa sisältäviä käyntejä	75	16
Liikuntaneuvontakäyntien %-osuus käynneistä	77 %	50 %
Neuvontakäyntien kokonaiskesto	63 h 35 m 53 s	16 h 40 m 58 s
Liikuntaneuvonnan kokonaiskesto	2 h 9 m 31 s	17 m 6 s
Liikuntaneuvonnan %-osuus kokonaiskestosta	3.0 %	0.5 %
Pisin liikuntaneuvonta yhdellä vastaanottokäynnillä	42 m 27 s	2 m 26 s
Lyhyin liikuntaneuvonta yhdellä vastaanottokäynnillä	8 m 40 s	55 s
Pisin liikuntaa sisältävä yhtäjaksoinen puheenvuoro	9 m 33 s	4 m 44 s
Lyhyin liikuntaa sisältävä yhtäjaksoinen puheenvuoro	13 s	10 s

Tapaus 1:

12 –vuotias poika tulee vastaanotollesi. Pojalla on taustallaan useita sijaiskotisijoituksia. Hän on kertonut syövänsä miten sattuu ja mitä sattuu niikuin itse haluaa. Karkit näyttelevät merkittävää osuutta välipaloissa. Hammaslääkärin tarkastuksessa suusta löytyi runsaasti alkavia karieslesioita.

Miten avaisit keskustelun pojan neuvontakäynnillä?

Miten ongelma määriteltäisiin?

Tapaus 2:

47 –vuotias kuljetusliikkeen toimitusjohtaja tulee vastaanotollesi lääkäriinsä ohjauksen johdosta. Potilaan BMI on 31, hän on tupakoinut armeijasta lähtien askin päivässä. Kolme kuukautta sitten havaittiin sattumalta kohonnut verensokeriarvo ja sen jälkeen mitatut paastoarvot ovat olleet korkeat. Lääkäri totesi hänellä olevan tyypin 2 diabeteksen.

Miten avaisit keskustelun?

Miten ongelma määriteltäisiin?

KENELLÄ ON ONGELMA?

- Onko karkinsyönti sinulle ongelma?
- Pidätkö hampaiden hoitoa tärkeänä?
- Pidätkö karkinsyönnin lopettamista tärkeänä?
- Mitä mieltä olet siitä, että karkinsyönnin lopettamista pidetään sinun omana asiana?
- Onko hampaiden hoito sinun omalla vastuulla?
- Mitä mieltä olet siitä?
- Mikä asia on saanut sinut lopettamaan karkinsyönnin?
- Mitkä asiat ovat auttaneet sinua ymmärtämään karkinsyönnin vaarallisuuden hampaille?

Neuvonnan alkukartoitus

Potilaan elämäntyyli ja taustatekijät

Potilaan asennoituminen oman terveyden hoitoon

Potilaan tietoisuus
terveyskäyttäytymisestään

Potilaan muutosvalmius sekä odotukset ja tavoitteet oman terveyden hoidosta ja neuvonnasta

TAVOITTEIDEN OLTAVA

Asiakkaan omia ja hänelle tärkeitä

Mieluummin pieniä kuin isoja

**Konkreettisia ja havaittavia,
käyttäytymiseen liittyviä**

**Mieluummin jokin aloittamista ja läsnäoloa
kuin lopettamista**

Realistisia ja työtä vaativia

Esimerkki

L: Mites sulla toi liikkuminen on?

P: Niin tota

L: Mmm

P: Emmä oo oikein joka ilta pystynyt.

ONNISTUMISTEN JA TAVOITTEIDEN SELVITTÄMINEN

**Onnistumisen kartoitus
ongelmanratkaistavuus, asteikkokysymys**

Muutostarve ja tavoitteet

Toiveista tekoihin

Uudelleenmäärittely

Ongelman pilkkominen

Kykyjen siirto

ONNISTUMISTEN JA TAVOITTEIDEN SELVENTÄMINEN

Millaisen numeron annat itsellesi hampaiden hoidosta tällä hetkellä?

Mitä kaikkea olet tehnyt jo hampaidesi hyväksi?

Miten olet pystynyt olemaan syömättä karkkia, kun se ei yleensä onnistu noin vain?

Oletko tyytyväinen tilanteeseesi/ panostukseesi/ itsellesi antamaan numeroon?

Tunnetko tarvetta muuttaa jotakin karkinsyönnissä?

Mitä tekisit eri tavalla, että pääsisit parempaan numeroon?

Miten karkinsyönti muuttuisi?

Mitä vielä haluat tehdä ollaksesi tyytyväinen itseesi?

Mitä olet valmis tekemään, että olisit tyytyväinen itseesi?

Mitä sinun pitäisi vielä tehdä ollaksesi tyytyväinen itseesi?

Mistä muut huomaisivat, että olet vähentänyt karkinsyöntiä?

2 käynti

Hoitaja:

Niin se on niin, että ois selkä nihkee, että ois
semmosta se liikunta

Potilas:

Niin se on tietysti niin.

Minä pidän sitä järjettömänä.

7 käynti

Hoitaja:

Niin jos sä niinku ottaisit vaikka se tuntus vastenmieliseltä, ottaisit kuukauden, tekisit ihan liikuntapäiväkirja, tekisit vaikka neljänä päivänä kun suositellaan, että neljänä päivänä viikossa tämmösen, että on, vaikka selkä nihkee, tämmösen reippaan liikuntalenkin.

Potilas:

En mää sitä kiellä, siinä on järkee, siis varmaan järki siinä, ei yhtään oo kysymys mutta se kynnyks, että siihen lähtee.

TOIVEISTA TEKOIHIN

Pidätkö todella mahdollisena lisätä panostustasi noin paljon hampaiden pesuun?

Kuinka paljon olet valmis tekemään töitä sen eteen, että tavoitteesi toteutuvat?

Pidätkö riittävänä omaa panostustasi tavoitteen saavuttamiseksi?

ASIAKKAAN ESTEET

Ei ole valmis muutoksiin

Omat arvot ja tavoitteet epäselvät

Halua päästä helpolla

Käyttää aina samoja ratkaisuja

Ei halua kokea epämiellyttäviä asioita

H: Sillon syksyllä eksä vähän jo ruvennu harjaamaan sit aamullakin?

P: Yyh

H: Mihin sit on tääs jäänyt?

P: En tiiä

H: Onk se laiskuus tullu vai?

P: Varmaan

**H: Jaa. No mitä tota, onks sull tuntunu siel hampaissa mittää niis
reiänaluiss?**

P. Ei

H: Ei mittää tunnu. Ooks sä huomannu siel mittää ihmeellistä?

P: Eh

TYÖNTEKIJÄN ESTEET

**Ei kuunnella, mitä asiakas haluaa tai
mihin asiakas on valmis**

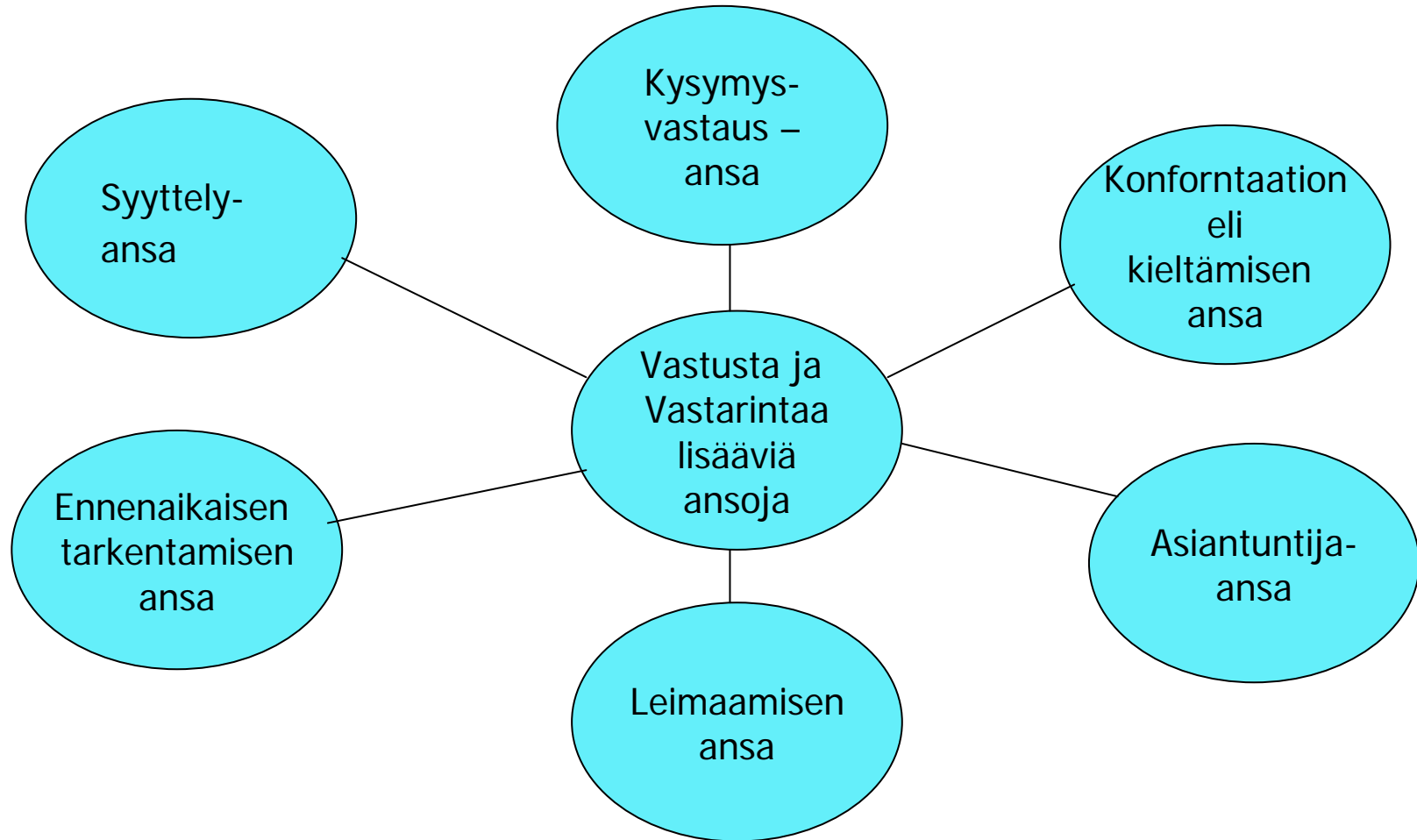
Edetään liian nopeasti

Työntekijä haluaa liikaa, liian suuret tavoitteet

Toiminnasta puuttuu rakenne

Toiminnan rakenne on liian jäykkä

VASTUSTUSTA JA VASTARINTAA AIHEUTTAVAT ANSAT

Motivoivia puhekäytäntöjä

- Ongelman tunnistaminen
- Ajatuksia herättäviä kysymyksiä
- Päätöksenteon tasapaino
- Lähempi tarkastelu
- Ääritilanteiden käyttö
- Katsominen taaksepäin
- Tavoitteiden tutkiminen
- Paradoksien käyttö

MOTIVAATION RAKENTAMINEN

- 1. Avointen kysymysten esittäminen**
- 2. Heijastava kuuntelu**
- 3. Positiivinen palaute**
- 4. Yhteenveto**
- 5. Motivaatiota ilmaisevien lausumien etsiminen**

SITOUTUMISEN VAHVIKAMINEN

- 1. Muutosvalmiuden tunnistaminen**
- 2. Yhteenveto**
- 3. Avainkysymykset**
- 4. Tiedon ja neuvon tarjoaminen**
- 5. Suunnitelman tekeminen**

OMAVOIMAISTAVA KESKUSTELU

Kutsu osallistujaksi

osallistumistarjous
tuntemuskysymykset
arkirupattelu

Asiakkaan itsearvioinnin tukeminen

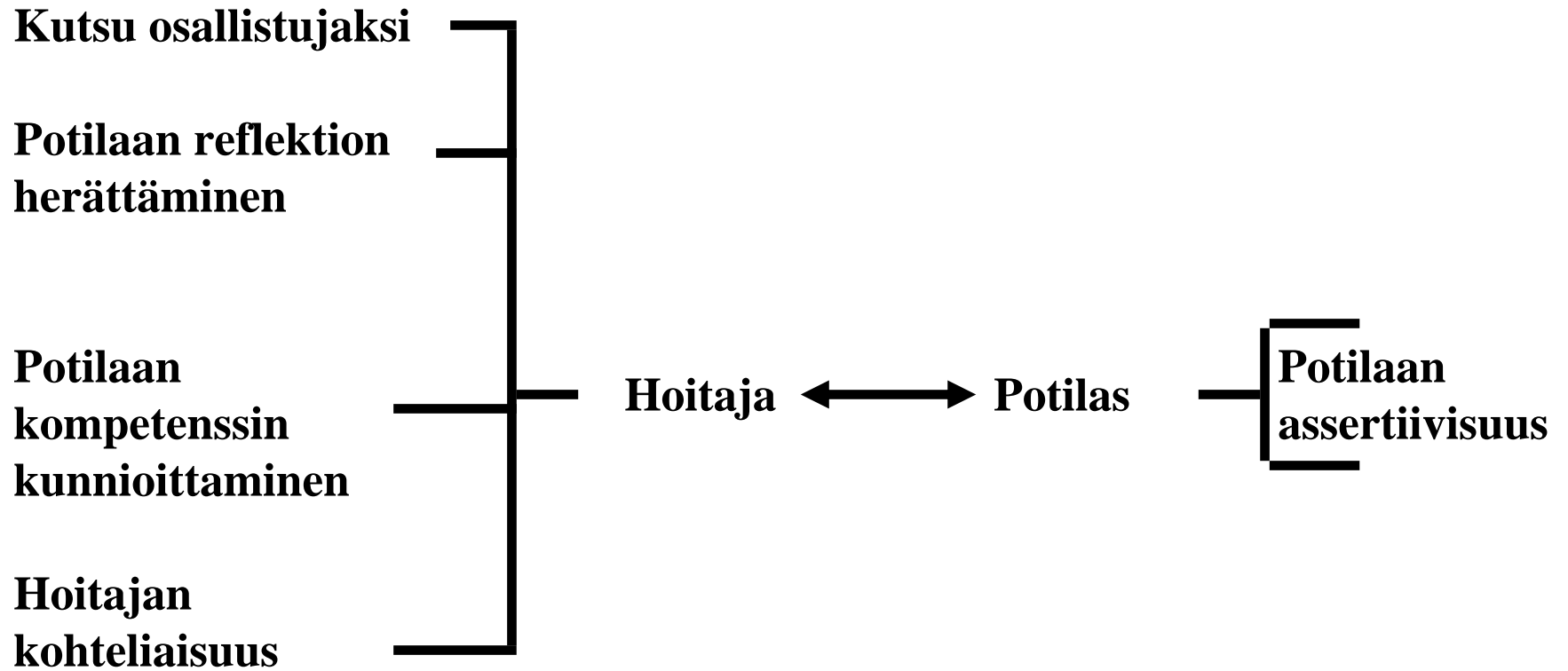
tunnusteleva puhe
itsearviointi kysymykset

Asiakkaan asiantuntemuksen kunnioittaminen

kuunteleva palaute
vaihtoehtojen neutraali esittäminen
neuvojen yksilöllisyys

Asiantuntijan kohteliaisuus

positiivinen palaute
sinutteleva puhemuoto
epäsuoruus
vertaispuhe

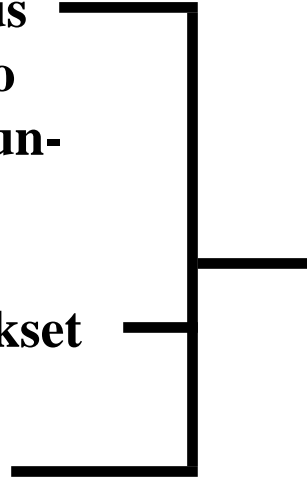

VASTAVUOROISEN OSALLISTUMISEN PUHEKÄYTÄNNÖT (Kettunen 2001)

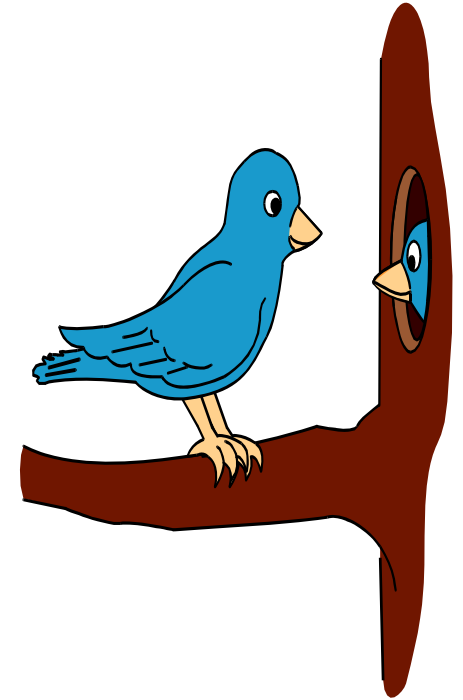
Osallistumistarjous
- alkupuheenvuoro
- rikottu keskustelun-
rakenne

Tuntemuskysymykset

Arkirupattelua

Kutsu
osallistujaksi

OSALLISTUJAKSI KUTSUVAT PUHEKÄYTÄNNÖT

KYSYMYKSIEN TAVOITTEET

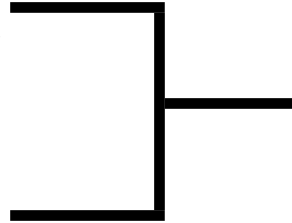

- **Hankitaan täsmällistä tietoa asiakkaalta.**
- **Avataan vuorovaikutussuhde.**
- **Kiinnitetään huomio tietylle alueelle keskustelussa.**
- **Arvioidaan asiakkaan kuntoa, tietoa ja ymmärrystä osallistumiseen.**
- **Osoitetaan kiinnostus asiakkaaseen ja hänen ongelmiinsa.**
- **Herätetään kiinnostus.**
- **Helpotetaan keskustelua asenteista ja tuntemuksista.**

Tunnusteleva puhe

**Reflektiiviset
kysymykset**

**Potilaan
reflektion
herättäminen**

POTILAAN REFLEKTIOITA HERÄTTÄVÄT PUHEKÄYTÄNNÖT

REFLEKTIIVISET KYSYMYKSET

- 1. Tulevaisuus kysymykset**
- 2. Havaittajan näkökulmasta esitetyt kysymykset**
- 3. Odottamattomat muutokset kysymyksissä**
- 4. Kätketyn ehdotuksen sisältävät kysymykset**
- 5. Normien vertailukysymykset**
- 6. Erotteluja selventävät kysymykset**
- 7. Hypoteesejä esittävät kysymykset**
- 8. Prosessin arviointiin liittyvät kysymykset**

Avautuminen

Kysymykset

**Ko-operatiiviset
keskeytykset**

Assertiivisuus

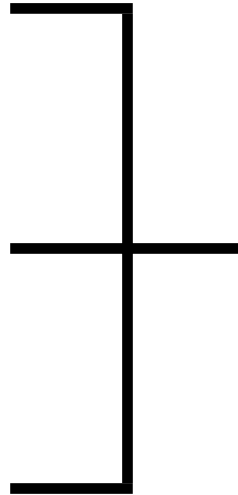
**POTILAAN ASSERTIIVISUUTTA OSOITTAVAT
PUHEKÄYTÄNNÖT**

Kuunteleva palaute
- vaihtelevuus
-heijastaminen

Vaihtoehtojen neutraali
esittäminen

Neuvojen
yksilöllisyys

Potilaan
asiantuntemuksen
kunnioittaminen

POTILAAN ASIANTUNTEMUKSEN KUNNIOITTAMISTA **TUKEVAT PUHEKÄYTÄNNÖT**

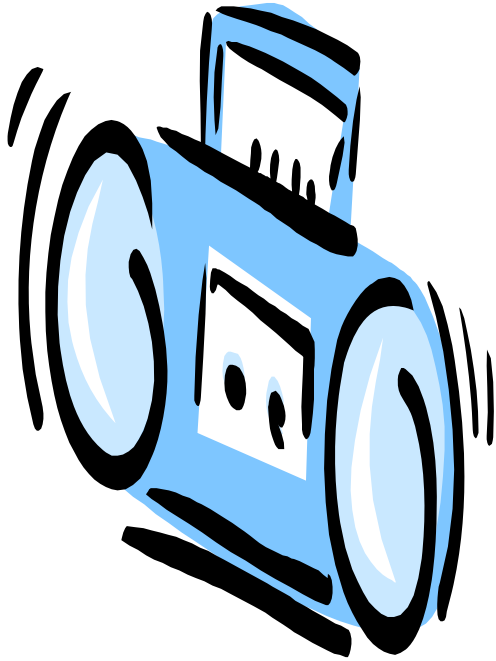

AKTIIVINEN KUUNTELEMINEN EI OLE

- käskemistä
- ohjaamista
- määräämistä
- varottamista
- uhkaamista
- suostuttelua
- arvioimista
- kritisoimista
- samanmielisyydellä vastaamista
- ylistämistä
- tulkitsemista
- analysoimista
- kuulustelemista
- tai aiheen vaihtamista

KUUNTELEMINEN

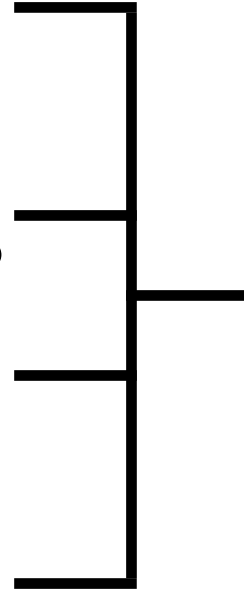
- **SISÄLLÖN RAKENTUMINEN**
- **TIIVISTYS, YHTEENVETO**
- **KESKEISTEN ASIOIDEN
EROTTAMINEN**
- **PERUSTELUT, SUOSTUTTELUT**
- **TARKENNUS**
- **PALAUTE**
- **OHJEET**

**Positiivinen
rohkaisu**

**Sinutteleva
puhuttelumuoto**

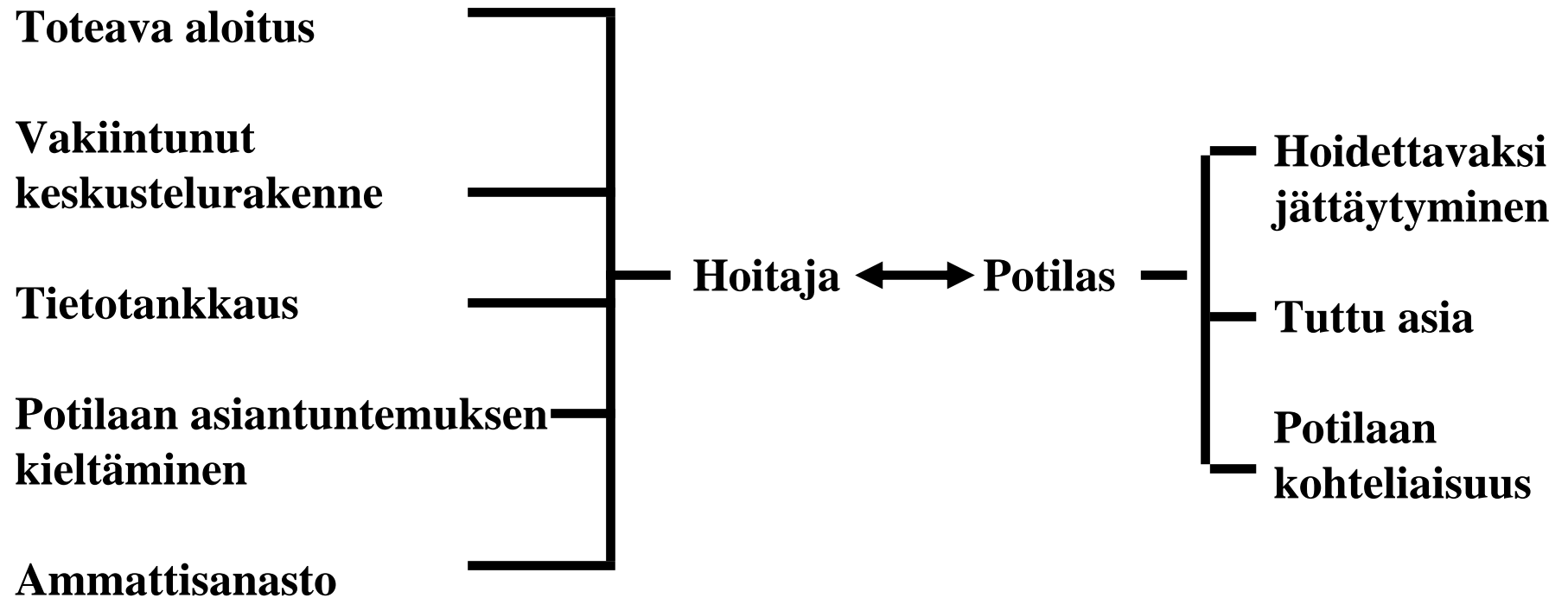
Epäsuoruus

Vertaispuhe

**Hoitajan
kohteliaisuus**

**HOITAJAN KOHTELIAISUUS POTILAAN
OSALLISTUMISTA
TUKEVANA PUHEKÄYTÄNTÖNÄ**

EI-VASTAVUORIOISEN OSALLISTUMISEN PUHEKÄYTÄNNÖT

Moralisoiva suostuttelu

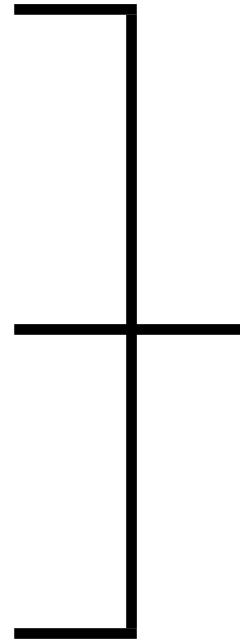
- käyttäytymisohjeet ja vaatimukset
- hoitajan näkemys potilaan edusta

Syylisyyden vahvistaminen

- jatkuva muistuttaminen
- kuulustelevat kysymykset

Potilaan puheen huomiotta jättäminen

- keskeytykset
- kumoava rohkaisu

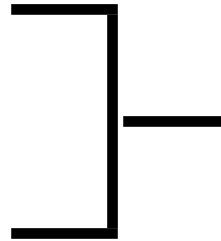

**Potilaan
asiantuntemuksen
kieltäminen**

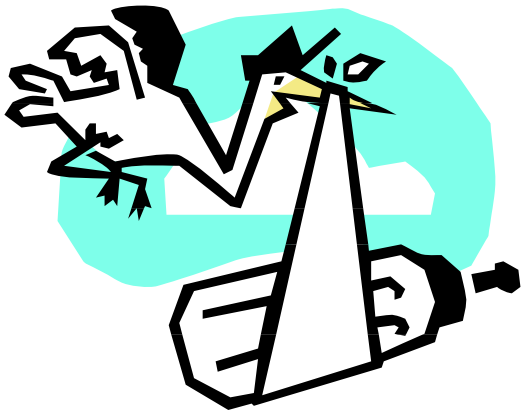
**POTILAAN ASIANTUNTEMUKSEN KIELTÄVÄT
PUHEKÄYTÄNNÖT**

Luottamus

**Huolenpidon kohteena
oleminen**

**Hoidettavaksi
jättäytymistä**

**HOIDETTAVAKSI JÄTTÄYTYMISTÄ
KUVAAVAT PUHEKÄYTÄNNÖT**

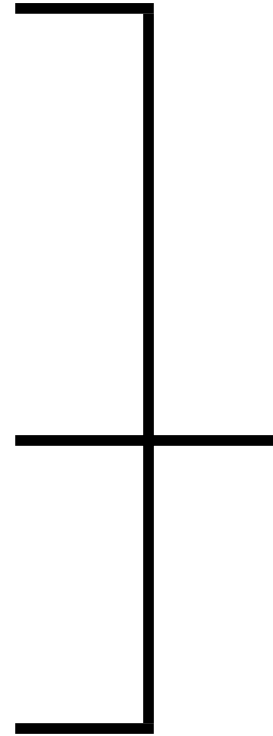
Vihjeet

- tiedon/asiantuntemuksen ilmaus
- minimipalaute
- epäsuoruus

Perspektiivin käättäminen

- asioista puhuminen myönteisessä valossa

Vähättely

**Potilaan
kohteliaisuus**

**POTILAAN KOHTELIAISUUTTA OSOITTAVAT
PUHEKÄYTÄNNÖT**

MITEN SAAN NEUVON PERILLE?

Anna neuvo, aina kun asiakas sitä pyytää.

Kuuntele tarkkaan, millaisia pulmia tai vihjeitä asiakas itse tuo esiin.

Kun lähdet paikantamaan asiakkaan pulmia, yritä saada asiakas mukaan pulmien erittelemiseen ja ratkaisuvaihtoehtojen kehittelyyn.

Esitä neuvon mukaisen toiminnan saavuttaminen itsesi ja asiakkaan yhteisenä projektina.

Vältä asiakkaan omaa pätevyyttä uhkaavia keskusteluja.

Jos pätevyyttä uhkaavista asioista on pakko keskustella, tee se mahdollisimman hienovaraisesti.

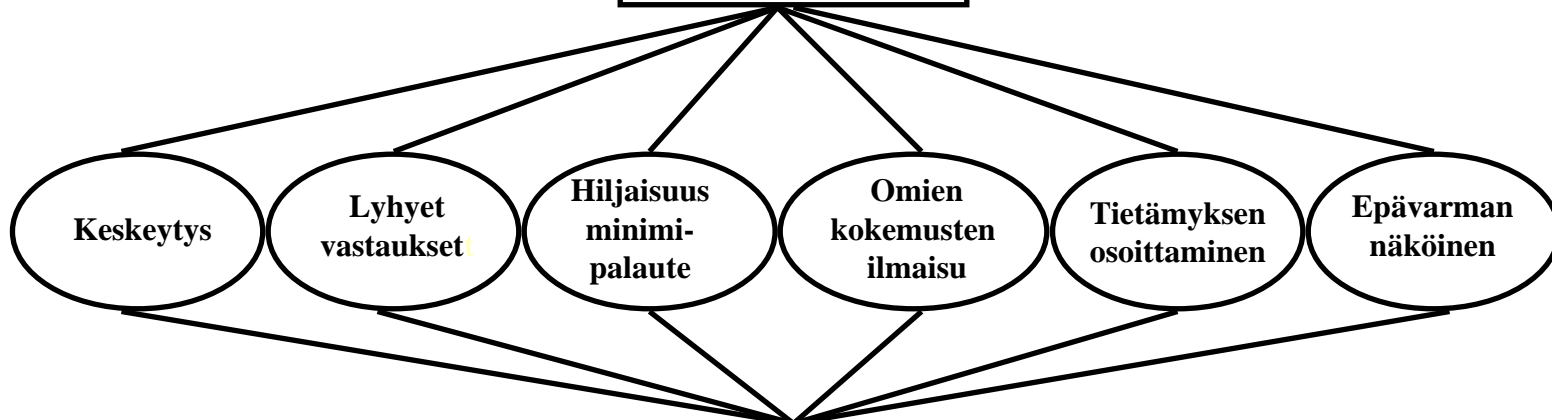
Puhu hypoteettisella ja informaatiota jakavalla tavalla ikään kuin pulmat ja neuvot eivät kohdentuisi juuri kyseisen asiakkaan tilanteeseen.

Normalisoi puheena olevat pulmat.

**ASIAANTUNTIJAN
KYSYMYKSET**

**TARKISTUS-
VAIHTOEHTO-
KYSYMYKSET**

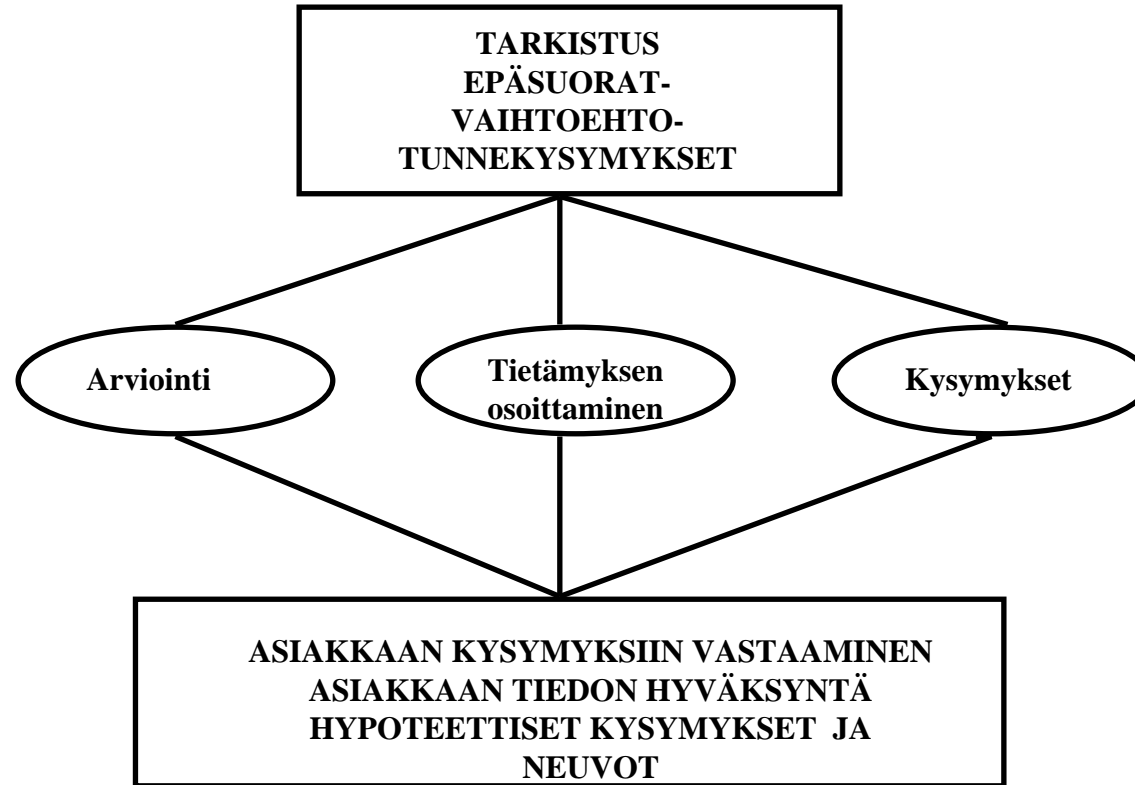
**ASIAKKAAN
PALAUTE**

ASIAANTUNTIJAN NEUVOT

ASIAANTUNTIJAKESKEINEN TERVEYSNEUVONTA

ASIAKKAAN KYSYMYKSET

ASIAKKAAN
PALAUTE

ASIAKKAAN NEUVOT

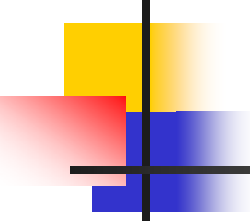
OPPIMAAN OPPIMISEN TERVEYSNEUVONTA

HYVÄN TAVOITTEEN TUNNUSMERKKEJÄ

- Se on positiivisesti muotoiltu.
Mielikuvan luominen positiivisesta tavoitteesta on helpompaa.
- Tavoite on riittävän yksityiskohtainen, konkreettinen ja realistinen
Nuori tietää käytännön tilanteissa, mitä hän tekee.
- Tavoitteita ei ole liikaa.
- Tavoite on prosessimuodossa.
Tavoite asteittain etenevä.
Tavoite kuvaa tekemistä, sen voi nähdä ikään kuin filminä.
"Kuinka" kysymyksillä saadaan vastauksena prosessi:
Kuinka aiot toimia tupakointia houkuttelevissa tilanteissa?
- Tavoite kytkeytyy tilanteeseen tässä ja nyt.
Tavoitteen tulee olla sellainen, että nuori lähtiessään on jo tavoitteeseen vievällä polulla.

-
-
- Tavoitteen tulee olla aikaan sidottu nuori haluaa sitoutua siihen.
  - Tavoite on nuoren hallinnassa.
    - Nuori uskoo tavoitteen saavuttamiseen.
    - Tavoitteen saavuttaminen riippuu omista tekemisistä ei siitä, että joku muu tekee tai muuttaa käyttäytymistä.
  - Tavoitteen saavuttamista tulee kyetä arvioimaan ja seuraamaan.
  - Tavoite on ilmaistu nuoren omalla kielellä.
    - Nuorta autetaan ilmaisemaan tavoite omalla kielellään.
  - **Työntekijä ei ole vastuussa nuoren toiminnasta, mutta hän on vastuussa siitä, että sovittu tavoite täyttää hyvän tavoitteen tunnusmerkit.**

RAVITSEMUSOHJAUKSEN KULKU

Avaaminen

Ongelman määrittely

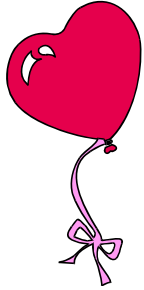
Kuvaileva jakso

Ravitsemushaastattelu

Informaation antaminen

Ruokavalion muuttamisesta neuvotteleminen

Lopetus ja yhteenveto

Ravitsemusohjauksessa käytettäviä kysymyksiä?

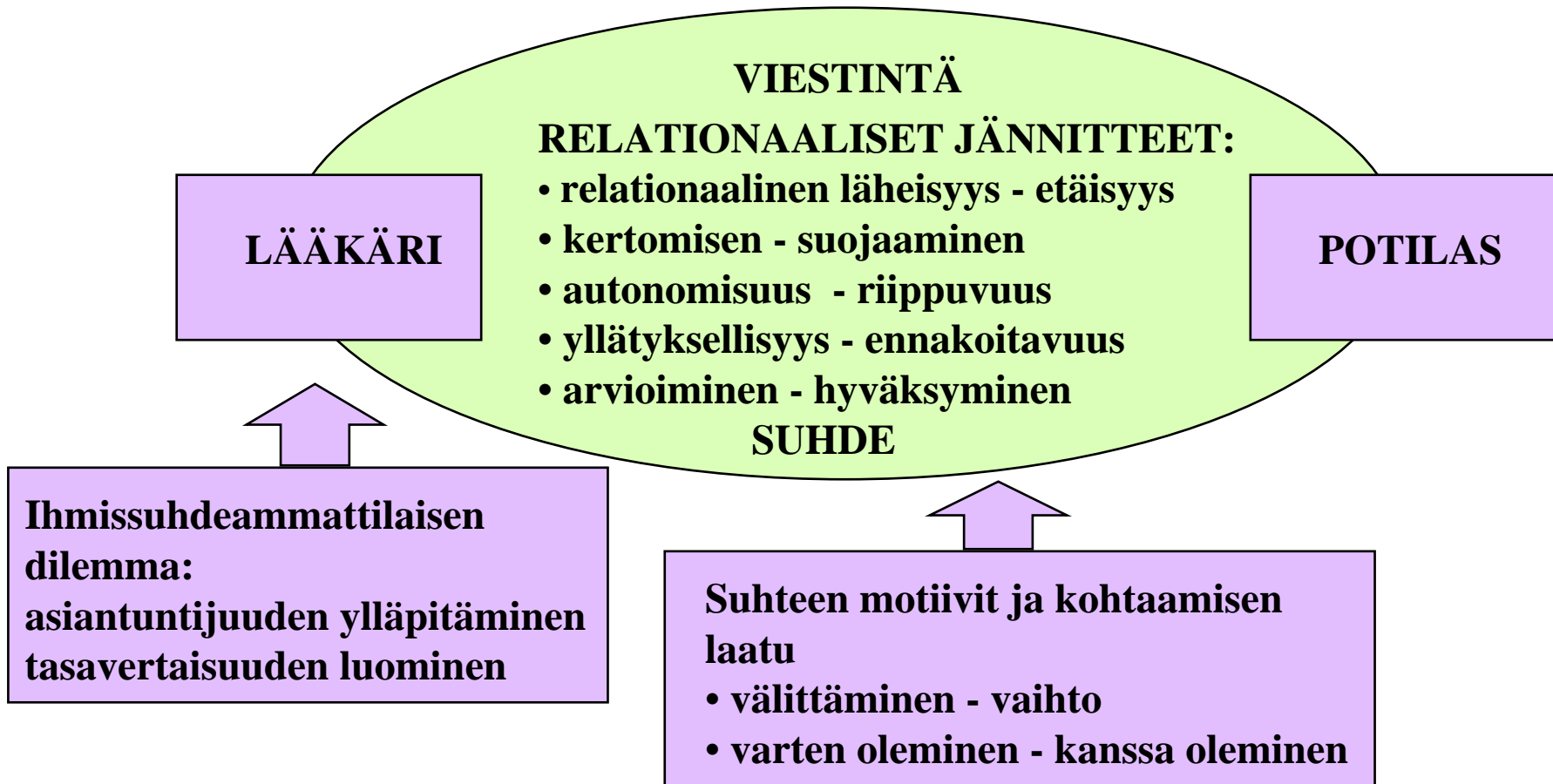
- 1. Mitä muutoksia olet tehnyt ruokavaliossasi viimeisen puolen vuoden aikana?**
- 2. Mitä keinoja olet käyttänyt muuttaessasi ruokailutottumuksia?**
- 3. Miten haluaisit jatkossa muuttaa ruokailutottumuksiasi?**
- 4. Mitä hyviä asioita odotat ruokavalion muuttamisen tuovan elämääsi?**
- 5. Mitä ongelmia ja esteitä olet kokenut aikaisemmin tehdessäsi muutoksia ruokailutottumuksiisi?**
- 6. Mitä ongelmia ja esteitä odotat tulevaisuudessa kokevasi, kun toteutat uutta ruokavaliosuunnitelmaasi?**

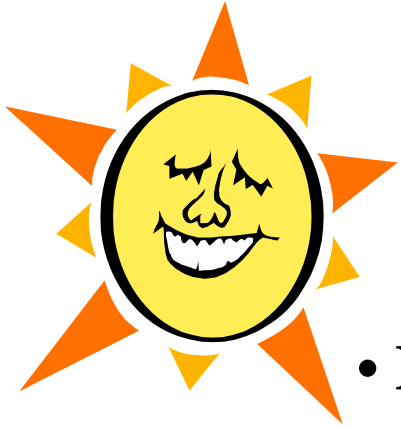
YHTEISKUNNALLINEN JA KULTTUURINEN KONTEKSTI

Suhde kontekstissa:

- Yhteiskunnassa vallitsevat ristiriitaiset arvot: demokraattisuus ja asiantuntijuuden arvostaminen
- Kulttuuristen ideaalien (käsitykset, määritykset ja odotukset) ja käytännön välinen jännite
- Trendit: ei-henkilökohtaisten suhteiden persoonallistuminen, interpersonaalisen ulottuvuuden korostuminen ihmissuhdeammateissa ja asiakaslähtöinen kosumeristisuus

RELATIONAALINEN LÄHEISYYS - ETÄISYYS

- **Henkilöviittaaminen vuorovaikutuksessa**
- **Kliininen tutkimus: etäisyyden ja läheisyyden ristivetoa**
- **Sinuttelua ja läsnä oloa - teitittelyä ja poissaoloa**
- **Lähentävä ja etäännyttävä muusta puhuminen**

(Gerlander 2003)

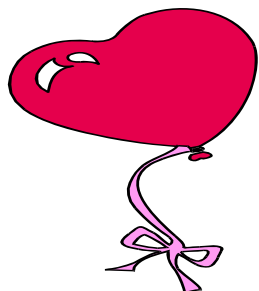
AUTONOMISUUS - RIIPPUVUUS

- **Potilaan osallistuminen päätöksentekoon**
- **Lääkärin ja potilaan yhteinen päätöksenteko**
- **Ongelman ratkaisu ja päätöksenteko**
- **Pitää kysyä ei tarvitse tietää**

KERTOMINEN - SUOJAAMINEN

- **Lääkäri kertoo potilasta koskevaa informaatiota**
- **Potilas kertoo itsestään**
- **Lääkäri kertoo itsestään**

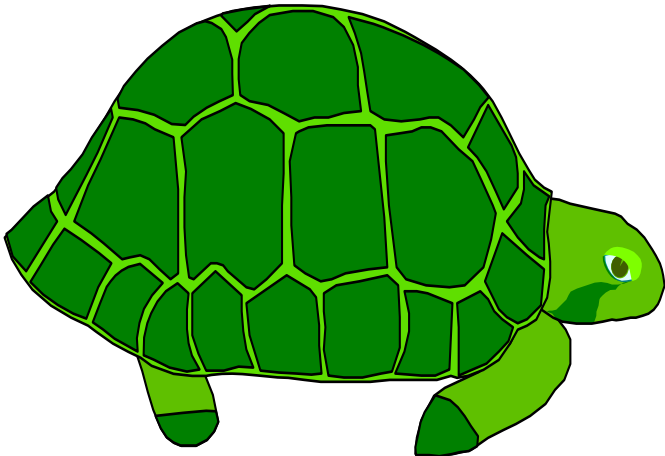
YLLÄTYKSELLISYYS - ENNAKOITAVUUS

- **Interaktiivista ja näennäisinteraktiivista**
- **Kysymyssarja: ei pahaa etteikö myös hyvää**
- **Ennustettavuuden ja yllätyksellisyyden jännitettä ylläpitävät käytänteet**

ARVIOIMINEN - HYVÄKSYMINE

- **Tulosyyn vakuuttaminen**
- **Käytänteiden tuntemisen velvollisuus**
- **Epäilyksi tai loukatuksi tuleminen**

RYHMÄOHJAUS

Ryhmän kokemus ja tieto käyttöön

Ohjelma luodaan yhdessä, asetetaan tavoitteet

Teemallisia tehtäväsuuntautuneita kokoontumisia

Jäsenet opiskelevat vieraita asioita

Tekevät alustuksia itselleen tutuista asioista

Yksi jäsen on vuorollaan päähenkilö, jonka asioita käsitellään ja hänelle tehdään ratkaisukeskeisiä kysymyksiä

Ryhmän päättäminen

TAVOITTEIDEN ON OLTAVA

Asiakkaan omia ja hänelle tärkeitä

Mieluummin pieniä kuin isoja

Konkreettisia ja havaittavia, käyttäytymiseen liittyviä

**Mieluummin jonkin asian aloittamista ja läsnäoloa
kuin lopettamista**

Realistisia ja työtä vaativia.

ONNISTUMISTEN JA TAVOITTEIDEN SELVITTÄMINEN

**Onnistumisen kartoitus,
ongelman ratkaistavuusaste, asteikkokysymys**

Muutostarve ja tavoitteet

Toiveista tekoihin

Uudelleenmäärittely

Ongelman pilkkominen

Kykyjen siirto

RYHMÄTYÖSKENTELYTAPOJA

Itsenäinen työskentely, jos kurssiin sisältyy lukemista

Parityöskentely ajatusten ja ideoiden vaihtamiseen

**Pieni, kolmen tai neljän hengen ryhmä on tehokas,
kun suunnitellaan yhteisiä työtapoja**

Koko ryhmän osallistuminen on tärkeää

Aivoriihen avulla voi kerätä nopeasti ideoita

RYHMÄN MUOTOUTUMINEN

- 1. Ryhmän jäsenet tutustuvat**
- 2. Jäsenet taistelevat itselleen roolit ryhmässä**
- 3. Ryhmässä muodostuvat käyttäytymiskäytännöt**
- 4. Ryhmä työskentelee tehtävän parissa**

RYHMÄ TARVITSEE SELKEÄT SÄÄNNÖT

Jokainen jäsen on yhtä arvokas ryhmälle

Kukaan ei saa hallita ryhmää tai keskustelua

**Jokainen saa tehdä ehdotuksia siitä,
miten ryhmän pitäisi toimia**

Nauru ja hauskanpito ovat sallittuja

Kritiikin pitää olla rakentavaa

PELISÄÄNTÖIHIN KUULUVAT

Kokoontumisista ei myöhästyä
Ryhmän työskentelyyn valmistaudutaan ennakkoon
Keskusteluun osallistutaan aktiivisesti
Kannanotot esitetään mieluummin minä-muodossa,
jotta mielipiteiden henkilökohtaisuus säilyy
Luottamuksellisuus: henkilökohtaiset asiat on jätettävä
vain ryhmän jäsenten tietoon
Eriäviä mielipiteitä on opittava kuuntelemaan
ja kunnioittamaan ajatusten esittäjiä
Nolaamista ei sallita, koska se estää tehokkaasti
avointa ajatusten vaihtoa
Ryhmän jäsenten tulee rohkaista ja kannustaa
toisiaan osallistumaan

KESKUSTELUN KÄYNNISTÄMINEN

Yhteisiin kokemuksiin perustuvat kysymykset

Muutama aloituskysymys

Porinaryhmä

Aivoriihi

Kierros

Lumipallo-metodi

Esitetään kysymys, johon vastaus kirjataan

Esitetään kysymys, joka herättää erimielisyyttä

HILJAISTEN AKTIVOINTI

Vetäjä selittää keskustelun tarkoituksen

Non-verbaalinen viestintä

Läheisyys

Liikkuu kohti puhujaa

Ilmapiiri

Esitetään kysymyksiä, jotka eivät aiheuta

väärin vastaamisen pelkoa

Kirjoitetut kommentit

KESKUSTELUAKTIIVISUUTTA VÄHENTÄVIÄ TEKIJÖITÄ

Ei ole riittävästi tietoa

Ryhmän jäsen ei tiedä, mitä häneltä odotetaan

Vaaditaan yksimielisyyttä, vaikkei se ole ryhmän tavoite

Asiat ilmaistaan liian abstraktisti

Valmis vastaus

PUHELIJAAT RYMÄLÄISET

**Ryhmä jaetaan miniryhmiin
Vastaukset kirjoittamalla
Pyydetään useita osallistujia
Vältetään katsekontaktia liikaa puhuvien kanssa
Kysytään muiden mielipiteitä dominoivan
vastaukseen**

**Pyydetään antamaan tilaa muille
Annetaan dominoivalle tehtävä, joka hillitsee puhetta
Rajoitetaan puheenvuorojen aikaa
Keskustellaan puheliaan kanssa kahden kesken**

5A-menetelmä ohjauksessa

Mini-interventio

5A	assess = arvioi
	advise = neuvo
	agree = sovi
	assist = auta
	arrange = suunnittele

(Whitlock ym. 2002)

Arvioi (assess)

- Kysy ja arvioi asiakkaan terveysriskit ja tekijät, jotka vaikuttavat terveyskäyttäytymisen muutosten tavoitteiden asettamiseen ja käytettäviin menetelmiin.
- Arvioi terveyskäyttäytymisen riskitekijät ja niistä johtuva asiakkaan tarvitsema interventio. Rääätälöi mini-interventio asiakkaan tarpeisiin parhaalla mahdollisella tavalla (maksimoi hyödyt).
- Arvioi asiakkaan uskomukset, käyttäytyminen, tiedot, motivaatio ja aikaisemmat kokemukset.

Neuvo (advise)

- Anna selkeä, yksityiskohtainen, tilanteeseen ja asiakkaan terveyskäyttäytymiseen sopiva ohje, joka sisältää tietoa asiakkaan terveyshaitoista ja hyödyistä.
- Asiantuntijan neuvo osoittaa, että käyttäytymiseen liittyvät asiat ovat myös olennainen osa terveyden hoitoa.
- Ohje pakottamatta ja arvostelematta, kunnioita asiakkaan muutoshalukkuutta ja itsemääräämisoikeutta.
- Ohje on tehokas, kun se kytketään asiakkaan omiin terveystapoihin, aikaisempiin kokemuksiin, perhe/ sosiaalisiin tilanteisiin sekä asiakkaan terveydenlukutaidon tasoon.

Sovi (agree)

- Sovi yhdessä asiakkaan kanssa hänen mielenkiinnon ja terveyskäyttäytymisen muutoshalukkuuden/-tarpeen mukaan tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi.
- Neuvottele yhteisen ymmärryksen löytymiseksi terveyskäyttäytymisen muutostavoitteiden ja keinojen etsimisessä.
- Jaettu päätöksenteko (sekä hoitaja että asiakas osallistuvat päätöksentekoon) on suositeltavaa keskusteltaessa riskien ja hyötyjen välisistä eduista.
- Jaettu päätöksenteko säästää aikaa ohjaustilanteessa, sitoo asiakkaan ohjausprosessiin, asiakkaalle syntyy tunne omasta kontrollimahdollisuudesta, tehdyt valinnat ovat realistia ja asiakkaan arvoihin sitoutuvia.

Auta (assist)

- Auta asiakasta saavuttamaan tavoitteet omilla voimavaroillaan.
- Tue tarvittaessa asiakasta terveyskäyttämisen muutoksen toteuttamiseen vaadittavien taitojen ja itseluottamuksen hankkimisessa, sosiaalisen tuen ja muutosta tukevan ympäristön muodostamisessa.
- Hoitaja tukee asiakkaan motivaation syntyä, osoittaa esteet ja tukee niiden poistamisessa.
- Opetta itseapumenetelmiä, ongelmanratkaisukeinoja ja korvaavia toimintoja, jotka auttavat asiakasta etenemään terveyskäyttämisen muutosprosessissa kohti tavoitettaan.
- Tee toimintasuunnitelma yhdessä asiakkaan kanssa (listaa tavoitteet, esteet, toimintatavat ja suunnittele seuranta)

Suunnittele (arrange)

- Sovi jatkotapaamisista, seuranta-aikatauluista ja –muodoista (käynnit, puhelinkontaktit, itseryhmät jne.).
- Muista terveystyöskäytännön riskit samoin kuin krooniset ongelmat ovat jatkuvasti muuttuvia.
- Järjestä jonkin tyyppinen seuranta ja tuki, sillä se on tarpeen tuettaessa terveystyöskäytännön muutoksen pysymistä, muotoutumista osaksi arkielämää. (Whitlock ym. 2002)

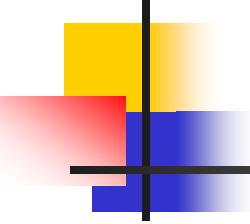
Tunnusmerkkejä vaikuttavalle ohjaukselle

- Asiakkaan itsearviointiin perustuvat
- Yhteinen tavoitteenasettelu
- Ratkaisuvaihtoehtojen etsiminen
- Sisältää sekä ohjauksellisia että lääketieteellisiä interventioita
- Sosiaalista tukea intervention asiantuntijoilta sekä ulkopuolisilta jäseniltä
- Erilaisten ohjausmenetelmien yhdistelmiä
- Useita kontakteja asiantuntijoiden sekä tukijoiden kanssa
- On osa organisaatioiden normaalia toimintaa
- Onnistumisen seuranta

-
-
- Miten käytän erilaisia riski, kunto- ja mittaustestejä terveystieteiden tukena?

Kiiskinen U, Vehko T, Matikainen K, Natunen S. & Aromaa A. 2008.

Terveyden edistämisen mahdollisuudet.

Vaikuttavuus ja kustannusvaikuttavuus.

Sosiaali- terveysministeriön julkaisuja 2008:1.
Helsinki.

TENTITTÄVÄ ARTIKKELIKOKOELMA:

- **Artikkelit 1,2, 5, 8 ja 9 sekä lisäksi 2 artikkelia oman toiveesi mukaan.**
- 1. Britt E. Hudson S. Balampied N. 2004. Motivational interviewing in health setting.: a review
Patient Education and Counseling 53. 147-155.
- 2. Goldstein MG, Whitlock EP, DePue J & Planning Committee of the Addressing multiple behavioral risk factors in primary care project.
Multiple behavioral risk factors interventions in primary care. Summary of research evidence. Am J Prev Med 2004; 27: 61-79.
- 3. Kasila K, Poskiparta M, Karhila P. & Kettunen T. 2003. Patients' readiness for dietary change at beginning of counselling: transtheoretical model-based assessment. Journal of Human Nutrition Dietetary 16, 159-166.
- 4. Kiesler D.J, Auerbach S.M. 2006. Optimal matches of patient preferences for information, decision-making and interpersonal behavior: Evidence, models and interventions. Patient Education Counseling61(3) 319-341.
- 5. Leung CM, Ho GHK, Foong M, Ho Cf, Lee PKK, Mak LSP. Small-group hypertension health education programme: a process and outcome evaluation. J Adv Nurs 2005;52 (6)631-39.
- 6. Poskiparta M, Kasila K, Kettunen T. Liimatainen L. & Vähäsarja K. 2004. Uusi työväline elintapojen muutosta tukevaan terveysterveystuhoon. Terveystuho 7, 15-17.
- 7. Poskiparta M, Kasila K. & Kiuru P. 2006. Dietary and physical activity counselling by physicians and nurses within type 2 diabetes or impaired glucose tolerance in primary health care in Finland. Scandinavian Journal of Primary Care 2006;24, 206-210.
- 8. Ruusuvoori J. Lindholm C. Korpela E. 2004. Avoimet ja suljetut kysymykset+ haastattelu lääkärin vastaanotolla. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti 41, (4) 336-351.
- 9. Werch C. The Behavior-Image Model: a paradigm for integrating prevention and health promotion in brief interventions. Health Educ Research 2007; 22:5:677-690.
- 10. Werch C, Grenard JL, Burnett J, Watkins JA, Arnes S & Jobli E. Translation as a function of modality: The potential of brief interventions. Eval Health Prof 2006; 29: 89-125.
- 11. Whitlock EP, Orleans CT, Pender N, Allan J. Evaluating primary care behavioral counseling interventions. An evidence-based approach. Am. J of Preventive Med. 2002; 22: 267-284.
- 12. Whitlock EP, Polen MR, Green CA, Orleans T & Klein J. Behavioral counseling interventions in primary care to reduce risky/harmful alcohol use by adults: A summary of the evidence for the U.S. preventive services task force. Ann Intern Med. 2004; 140: 557-568.